

TURIZM SOHASINING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA TURISTIK FAOLIYATNI SOLIQQA TORTISHNING NAZARIY KONTSEPTUAL ASOSLARI

PhD Abdullayev Zafar Safibullayevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

ORCID: 0000-8965-8896-1404

zafarbekabdullayev@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada turizm sohasining iqtisodiyotdagi o'rni ko'rib chiqiladi, uning o'sish, ish o'rinlari yaratish va infratuzilmani rivojlantirish haydovchisi sifatida ahamiyatini ta'kidlaydi. Turizmning YAIM va ijtimoiy farovonlikka qo'shgan hissasini ko'rsatadigan asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlar tahlil qilinadi. Turistik faoliyatni soliqqa tortishning nazariy kontseptual asoslariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mavjud soliq rejimlari, ularning afzalliklari va kamchiliklari, shuningdek soliq siyosatining turizm sohasini rivojlantirishga ta'siri muhokama qilinadi. Muallif sayyohlik kompaniyalari uchun soliq yukini optimallashtirish bo'yicha tavsiyalar beradi, bu esa sanoatning raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi. Maqola iqtisodiy va ijtimoiy jihatlarni hisobga olgan holda turizmni soliqqa tortishga kompleks yondashuv zarurligi to'g'risida xulosalar bilan yakunlanadi.

Kalitli so'zlar: turizm sohasi, iqtisodiyot, turistik faoliyat, soliqqa tortishning nazariy kontseptual asoslari.

РОЛЬ ТУРИСТСКОЙ ОТРАСЛИ В ЭКОНОМИКЕ И ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ТУРИСТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

PhD Абдуллаев Зафарбек Сафибллаевич

Ташкентский государственный экономический университет

Аннотация. В статье рассматривается роль туристической отрасли в экономике, подчеркивая её значимость как драйвера роста, создания рабочих мест и развития инфраструктуры. Анализируются основные экономические показатели, демонстрирующие вклад туризма в ВВП и социальное благополучие. Особое внимание уделяется теоретическим концептуальным основам налогообложения туристической деятельности. Обсуждаются существующие налоговые режимы, их преимущества и недостатки, а также влияние налоговой политики на развитие туристического сектора. Автор предлагает рекомендации по оптимизации налогового бремени для туристических компаний, что может способствовать повышению конкурентоспособности отрасли. Статья завершает выводами о необходимости комплексного подхода к налогообложению туризма, учитывающего как экономические, так и социальные аспекты.

Ключевые слова: теоретические концептуальные основы сферы туризма, экономики, туристской деятельности, налогообложения.

THE ROLE OF THE TOURISM INDUSTRY IN THE ECONOMY AND THE THEORETICAL CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF TAXATION OF TOURISM ACTIVITIES

*PhD Abdullayev Zafar Safibullayevich
Tashkent State University of Economics*

Abstract. *The article examines the role of the tourism industry in the economy, emphasizing its importance as a driver of growth, job creation and infrastructure development. The main economic indicators demonstrating the contribution of tourism to GDP and social well-being are analyzed. Special attention is paid to the theoretical conceptual foundations of taxation of tourism activities. The existing tax regimes, their advantages and disadvantages, as well as the impact of tax policy on the development of the tourism sector are discussed. The author offers recommendations on optimizing the tax burden for travel companies, which can contribute to improving the competitiveness of the industry. The article concludes with conclusions on the need for an integrated approach to tourism taxation, taking into account both economic and social aspects.*

Keywords: *theoretical conceptual foundations of tourism, economics, tourism activities, taxation.*

Kirish.

Turizm sohasi aksariyat mamlakatlar iqtisodiyotida muhim o'rin tutadi, bu nafaqat daromad manbai, balki ijtimoiy va madaniy almashinuvning katalizatori bo'lib xizmat qiladi. Globallashuv va xizmat ko'rsatish sohasidagi raqobatning kuchayishi sharoitida turizmni rivojlantirish barqaror iqtisodiy o'sish, ish o'rinlari yaratish va aholining hayot sifatini yaxshilashning asosiy omiliga aylanmoqda.

Biroq, etarli soliq siyosatisiz turistik faoliyatning samarali ishlashi mumkin emas. Soliqqa tortish sayyohlik biznesidagi kompaniyalarning moliyaviy natijalariga, shuningdek, sanoatning umumiy rivojlanish tendentsiyalariga ta'sir ko'rsatadigan muhim vositadir. Zamonaviy sharoitda soliqlar turistik faoliyatning o'sishini rag'batlantirishi va to'xtatishi, mintaqa yoki umuman mamlakatning raqobatbardoshligini belgilashi mumkin (UNWTO, 2020).

Ushbu maqola turizm sanoatining iqtisodiyotdagi rolini o'rganishga va turizm faoliyatini soliqqa tortishning nazariy kontseptual asoslarini tahlil qilishga qaratilgan. Biz turizmning milliy iqtisodiyotga qo'shgan hissasini tavsiflovchi asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlarni ko'rib chiqamiz, shuningdek mavjud soliq rejimlarini, ularning turizm biznesiga ta'sirini va soliq yukini optimallashtirish imkoniyatlarini tahlil qilamiz. Natijada, ushbu tadqiqot soliq siyosati va turizm sanoatining rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlashtirishga, shuningdek uning samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar berishga qaratilgan.

Turizm sohasining jahon iqtisodiyotida tutgan o'rnini va rivojlanish tendentsiyalari, turizm faoliyatini rivojlantirishda soliqqa tortishning zamonaviy tizimi qo'llashning kontseptual asoslari, zamonaviy turizmni turli soliq vositalari orqali rag'batlantirishning ilg'or xorij tajribasini o'rganish shuni ko'rsatadiki 1980-yillarga kelib turizmning ahamiyati va uning boshqa ijtimoiy-iqtisodiy faoliyat turlari bilan o'zaro aloqasi to'g'risida aniq tushunchalar paydo bo'la boshladi. Ushbu davrga kelib iqtisodchilar tomonidan turizmni iqtisodiy fenomen hamda jahon va milliy iqtisodiyotlarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi e'tirof etila boshlandi (Deloitte, 2017).

Adabiyotlar sharhi.

Turistik faoliyat subyektlarini hamda turizm industriyasini rivojlantirishda soliqqa tortishning optimal usulini topish, xususan, sohani rivojlantirish uchun zamonaviy soliq imtiyozlari va preferensiyalarini takomillashtirishning nazariy asoslari ilmiy jihatlarini xorijlik iqtisodchi olimlardan J.Ritchie, G.Crouch, D.Goldberg, A.Easson, E.Toder, B.Wasow, M.Ettlinger,

S.James, M.Kubichkova, W.Gentry, R.Hubbard, J.Freebairn, D.Stoilova, B.Nerre, T.Kanina, M.Morozov, I.Balabanov, M.Birjakov, S.Barulin, I.Mayburov, T.Malinina, V.Panskov, I.Aleksandrov, I.Nayburova, N.Milayakov, D.CHernika, O.Beketova, T.YUtkina, A.Mishachkovalarning tadqiqotlarida uchraydi (WTTC Taxation Policy Task Force Case Studies, 2021).

Bu boradagi mahalliy olimlardan I.Tuxliev, R.Hayitboev, B.Safarov, G.Tursunova, A.Saidov, B.Turaev, O.Hamidov, E.Golisheva va boshqalarning ishlarida milliy iqtisodiyotda turizm sohasi rivojlanishining ilmiy-nazariy asoslari atroflicha o'rganilgan bo'lsa (Roca, 2014), A.Vahobov, A.Jo'raev, S.Xudoyqulov, Q.Bazarov, M.Usmanova, F.SHamsutdinov, T.Malikov, F.Raxmatullaeva, A.Islamkulov, O.YUldashev, Z.Kurbanov, O.Abduraxmonov, N.Ashurova, B.Sanaqulova, N.Xaydarov, S.Voronin, E.Gadoev, I.Niyazmetov, SH.Toshmatov kabi olimlarning ilmiy ishlarida soliq tizimi va soliqlarning turlari, milliy iqtisodiyotning ba'zi tarmoqlarini rivojlantirishda ularning ahamiyati va samaradorligining umumnazariy jihatlari bayon etilgan (Abdullayev, 2020). Ushbu mavzu doirasida amalga oshirilgan ilmiy tadqiqot ishlari va olib borilgan ilmiy-nazariy izlanishlarga qaramasdan, ayni sharoitda iqtisodiyotda turistik faoliyat subyektlarini soliqqa tortishning zamonaviy tizimi va mexanizmlarini rivojlantirish masalalari kompleks va tizimli tarzda to'liq o'rganilmagan. Ushbu holat taqiqot ishida tadqiq etilgan ilmiy-amaliy muammolar, ularni bartaraf etish yuzasidan ishlab chiqilgan taklif va tavsiyalarning dolzarblik darajasini belgilab beradi.

Ushbu maqolada abstraksiya, qiyosiy va tarkibiy tahlil, induksiya va deduksiya, statistik guruhlash, tizimli yondashuv, kuzatuv, iqtisodiy-statistik, ekonometrik usullardan va boshqa usullardan keng foydalanilgan.

Turizm sohasining iqtisodiyotdagi o'rni va turizm faoliyatiga soliq solishning nazariy kontseptual asoslari maqolasida turizmning iqtisodiyotning asosiy tarmoqlaridan biri sifatida ahamiyati ko'rib chiqiladi. Turizm nafaqat ish o'rinlari yaratish va daromadlarni oshirishga yordam beradi, balki infratuzilma, madaniyat va ekologiyaning rivojlanishiga ham ta'sir qiladi. Adabiyotni sharhi shuni ko'rsatiki, turizmning iqtisodiy ahamiyati: tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, turizm valyuta tushumlarining muhim manbai bo'lib, YAIM o'sishiga yordam beradi. Turizmning tegishli sohalarga multiplikativ ta'sirini tahlil qiladigan ishlarni ta'kidlash muhimdir. Shuningdek, ijtimoiy va madaniy jihatlari: adabiyot, shuningdek, turizmning ijtimoiy o'zgarishlarga va madaniy o'zaro ta'siriga ta'siriga e'tibor qaratadi, bu uning global o'ziga xoslikni shakllantirishdagi rolini ta'kidlaydi (WTTC, 2022).

Turizm sohasida soliqqa tortish: qo'shilgan qiymat solig'i, aktsiz solig'i va mahalliy to'lovlarni o'z ichiga olgan turli xil soliq shakllari muhokama qilinadi. Turizmni rivojlantirishga turtki beradigan muvaffaqiyatli soliq strategiyalarining misollari ko'rib chiqiladi. Muammolar va muammolar: adabiyot soliqlarni tartibga solish bilan bog'liq muammolarni, shu jumladan samarasizlik va investorlarni qo'rqitishi mumkin bo'lgan yuqori soliq stavkalarini tahlil qiladi. Turizm sanoatining kelajagi: so'nggi yillarda asosiy e'tibor turizmning barqaror rivojlanishiga qaratilmoqda, bu esa soliq siyosatini ekologik standartlarga muvofiq qayta ko'rib chiqish zarurligi haqida savollar tug'dirmoqda (Cepreev, 2021).

Tadqiqot metodologiyasi.

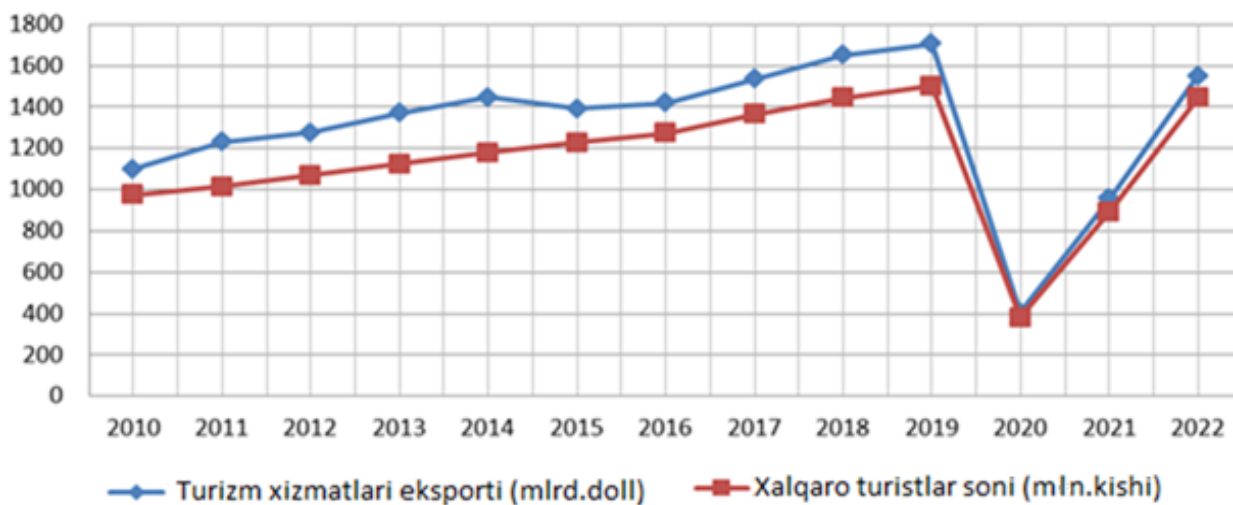
Tadqiqot ishini bajarishda kuzatish, ma'lumotlarni yig'ish, umumlashtirish, taqqoslash, mahalliy va xorijiy olimlarning turistik faoliyatidagi iqtisodiy qarashlari, sohadagi muammolar va ularning echimlari bo'yicha izlanishlari hamda sohaga doir qonuniy va me'yoriy-huquqiy hujjatlar o'rganilib, xulosa va takliflar ishlab chiqildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Turizm sohasi takomillashishining ohirgi to'rtinchi bosqichiga kelib jahon iqtisodiyotidagi sohaning ahamiyatini muntazam oshib borayotganligi kuzatilmoqda. Xususan, Birlashgan millatlar tashkilotining Butunjahon turizm tashkiloti (UNWTO) ma'lumotlariga

asosan, 1950-yilda xalqaro turistlar soni yigirma besh million kishini tashkil qilgan bo'lsa, 2022-yilga kelib bu ko'rsatkich 60 barobarga oshdi va bir milliard besh yuz million kishiga yetdi. Turizm xizmatlari eksporti esa 2,1 mlrd. AQSH dollariga yetdi (812 barobarga o'sdi) (UNWTO, 2020). 2019-yilda boshlangan koronavirus pandemiyasi turizm sohasiga jiddiy zarba berdi va o'z navbatida soha rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatdi (1-rasm).

2010-yildan 2019-yilgacha bo'lgan davr mobaynida dunyo bo'yicha xalqaro turistlar soni va mos ravishda turizm xizmatlari eksporti barqaror o'sish ko'rsatkichlarini qayd etdi. Jumladan, 2010-yilda dunyo bo'yicha 973 mln. kishi xalqaro turizmga ishtirok etgan hamda o'zlari tashrif buyurgan turizm maskanida 1 099 mlrd AQSH dollari hajmida tovarlar va xizmatlar uchun qo'shimcha talab hosil qilgan. Ushbu ko'rsatkichlar 2019-yilga kelib mos ravishda 1 706 mln.kishi va 1 500 AQSH dollarga yetdi, ya'ni har kuni dunyo bo'yicha o'rtacha 4,1 mln. kishi sayohat qilgan hamda ular tomonidan turizm xizmatlari uchun 4,7 mlrd AQSH dollar sarf qilingan.

1-rasm. Xalqaro turistlar soni va turizm xizmatlari eksporti ko'rsatkichlarining dinamikasi

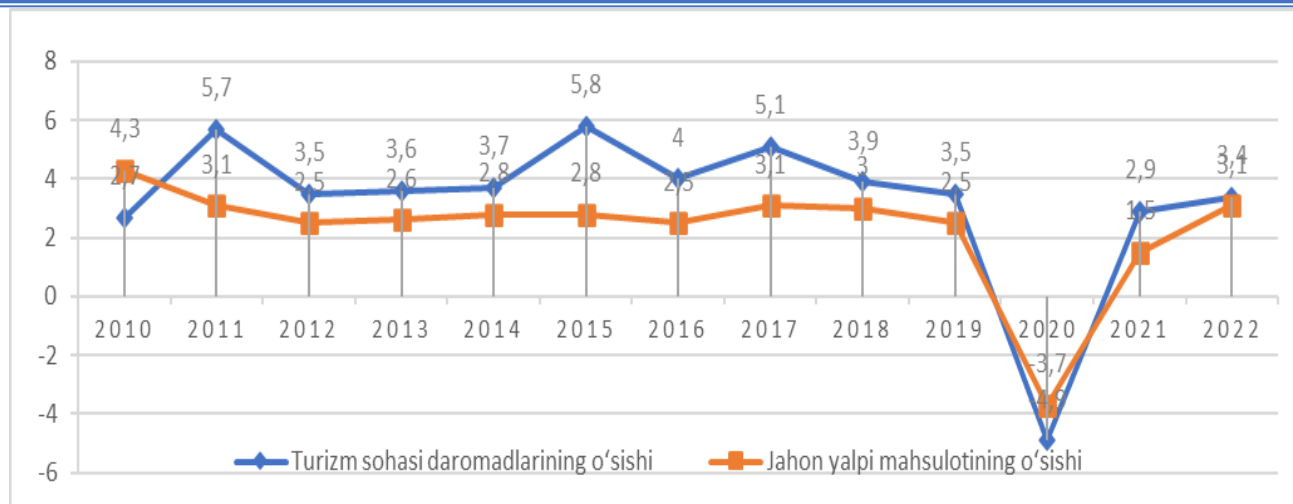
Manba: Butunjahon turizm tashkiloti va Jahon banki ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi.

So'nggi o'n yil mobaynidagi ko'rsatkichlar tahlili turizm sohasining yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim omillardan biriga aylanganligidan dalolat beradi. 2022-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, turizm sohasida band bo'lganlar soni 315 million kishidan ortiqni tashkil etib, jahon mehnat bozorida har o'ninchi ish o'ri turizm sohasiga to'g'ri keladi. Turizm sohasida ish o'rinlari soni iqtisodiyotning boshqa sohalariga nisbatan 1,5 barobar tezroq o'smoqda. So'nggi 3 yil mobaynida tashkil etilgan har to'rtinchi yangi ish o'ri turizm sohasiga to'g'ri keladi (WTTC Taxation Policy Task Force Case Studies, 2021).

Shuningdek, Butunjahon sayohat va turizm kengashi (WTTC) ma'lumotlariga ko'ra¹³, 2019-yilda turizm sohasi 3,5 foizga o'sib, jahon iqtisodiyotidagi ulushi jami 8,9 trillion dollarni yoki jahon yalpi mahsulotining 10,3 foizini tashkil etgan. Bu ko'satkich darajasiga esa jahondagi 185 mamlakatdan 34 tasi 2023-yil mart oyiga kelib erishgan (WTTC, 2022).

2011-yildan buyon 3,5 foizdan kam bo'lmagan o'sish ko'rsatkichiga ega bo'lgan hamda sog'liqni saqlash, axborot texnologiyalari kabi sohalarga nisbatan jadal o'sgan dunyodagi uchinchi eng tez rivojlanadigan soha hisoblanadi (2-rasm).

¹³ World. <https://www.wttc.org/economic-impact/> va World Travel and Tourism Committee. Travel and tourism economic impact 2021: World. <https://wttc.org/Research/Economic-Impact>

2-rasm. Jahon yalpi mahsuloti va turizm sohasi daromadlarining so'nggi yillar davomida o'sish dinamikasi (foizda)

Manba: Butunjahon turizm tashkiloti va Jahon banki ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi.

Turizm jahon va milliy iqtisodiyotlar uchun iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, valyuta tushumi va ijobiy to'lov balansini ta'minlash, tadbirkorlik faolligi va bandlik darajasini oshirish, iqtisodiyotni diversifikatsiyalash, turizm sohasiga xizmat qiluvchi tarmoqlarni tashkil etish va soha bilan bog'liq tarmoqlarni rivojlanishini rag'batlantirish salohiyatiga ega muhim sohalardan hisoblanadi. Ushbu sohani rivojlantirish esa alohida yondashuvni talab etadi.

Turizm faoliyatini rivojlantirishda soliqqa tortishning zamonaviy tizimi qo'llashning kontseptual asoslarini tadqiq etish va turizmni soliq mexanizmlari orqali rag'batlantirish bo'yicha ilg'or xorijiy tajribalarni o'rgangan holda sohani isloh qilish muhim ahamiyat kasb etadi (Roca, 2014).

Turistik mahsulot va xizmatlarga bo'lgan talab narxga nisbatan yuqori egiluvchanlikka ega bo'lib, turizm mahsuloti va xizmatlarining narxi esa turizm sohasi subyektlariga bo'lgan soliq yuklamasiga nisbatan yuqori sezuvchanlikka moyil deb hisoblanadi. Konsalting va audit xizmatlarini ko'rsatadigan xalqaro kompaniya ostida tanilgan "Deloitte Touche" hisobotlarida (WTTC Taxation Policy Task Force Case Studies, 2021), bu borada o'tkazilgan tadqiqot natijalari ahamiyatlidir. Unga ko'ra, turizm sohasi subyektlariga bo'lgan soliq yuklamasining o'zgarishi turizm mahsuloti va xizmatlarining narxini o'zgarishiga olib keladi, bu esa turistlarning sayohat qilish manzili turizm maskani sifatida mamlakatlarni tanlash bo'yicha qarorlariga sezilarli ta'sir qiladi. Jumladan, ma'lum bir mamlakatda turizm sohasida soliq yuklamasi oshsa, turizm mahsulotlari narxi sezilarli qimmatlashadi. Xorijiy turistlar nisbatan arzonroq turizm manzillarga sayohatlarini amalga oshirishga qaror qilishiga olib keladi (Abdullayev, 2020).

Soliq tizimining iqtisodiy xususiyatlarini to'liq qamrab olgan holda, shuningdek aniq maqsad va vazifalarga erishish vositasi sifatida qarab, "soliq imtiyozini soliqqa tortish tizimida qo'llanishi aniq maqsadni ko'zlaydigan va uning iqtisodiy, budjet-moliyaviy yoki ijtimoiy samaradorligini aniqlash mumkin bo'lgan, ayrim soliq to'lovchilarning soliq yuki kamaytirilishiga qaratilgan afzalliklarni amalga oshirish maqsadga muvofiq hisoblanadi (Abdullayev, 2020).

Turizm sohasi uchun taqdim qilingan soliq imtiyozlari sohaga investitsiya kiritilishini, xorijiy va ichki turistlarga ko'rsatiladigan xizmatlar hajmining oshishini rag'batlantirishi va ijtimoiy-iqtisodiy foyda keltirishi bilan bir qatorda budjet tushumlarini qisqartiradi va unga bilvosita xarajatlarni yuklashi mumkin. Shunday ekan, budjet tushumlarining kamayishi va bilvosita xarajatlar qo'shimcha investitsiya natijasida yuqori daromad va ijtimoiy natijadorlik bilan qoplanadigan bo'lsa, rag'batlantirish siyosatining ushbu turi samarali bo'ladi (Roca, 2014).

2017-yildan boshlab iqtisodiy rivojlanish dasturlarida soliq tizimi, ayniqsa turizm sohasini rivojlantirish uchun turli soliq imtiyozlarini qo'llash ahamiyati yildan-yilga ortib bormoqda. Imtiyozli soliqqa tortish vositalaridan 2019-yildagi ijtimoiy inqirozdan keyingi davrda ko'plab davlatlar iqtisodiy munosabatlarni tartibga solishning asosiy mexanizmlaridan biri sifatida faol foydalanishmoqda.

Xorijiy turistlarga ko'rsatiladigan turizm xizmatlari hajmini oshirish maqsadida tegishli mamlakat hududida tashrif buyuruvchilarning xarajat qilishlarini rag'batlantirishga qaratilgan "Tax Free" qo'shilgan qiymat solig'ini (QQS) qaytarishni nazarda tutuvchi soliq imtiyozi joriy qilingan. Mazkur yo'nalishdagi soliq imtiyozlarini qo'llash QQS stavkasi miqdorida iste'mol tovarlarining narxini arzonlashtirish asosida xorijiy tashrif buyuruvchilarning iste'mol tovarlariga bo'lgan talabini rag'batlantirishda samarali hisoblanadi. Xorijiy mamlakatlarda QQS ni tadbiiq qilinishining tahliliga ko'ra, mazkur soliq tovarlar va xizmatlar uchun umumiy stavkaga ega bo'lsa-da, 70 tadan ortiq mamlakatlarda mazkur soliq joylashtirish vositalari, umumiy ovqatlanish nuqtalari, transport, turoperator xizmatlari kabi turizm sohasi bilan bog'liq faoliyat turlari uchun pasaytirilgan yoki "nol" stavkada qo'llaniladi. Jumladan, Isroilda xorijiy turistlar iste'molining o'sishini rag'batlantirish maqsadida turistlar tomonidan mamlakatda bo'lish davrida sotib olingan tovarlar bo'yicha to'langan QQSni (18 foiz) qaytarish tizimi amal qiladi. Xuddi shu tarzda, 2006-yil yanvar oyida Meksikada QQS ni qaytarish tizimi joriy qilingan bo'lib, unga ko'ra tashrif buyuruvchilarga 16 foiz stavkasidagi QQS mamlakatdan chiqishda qaytarib beriladi.

Xorijiy mamlakatlarda turizm sohasi subyektlarining eksport faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ularning mahsulot va xizmatlari narxlarini tushirishga imkon berish orqali raqobatbardoshligini ta'minlash maqsadida zamonaviy soliq mexanizmlari taqdim etiladi (Abdullaev, 2021; Kozak, & Rimmington, 2000; Шевченко, 2020).

Xulosa va takliflar.

Xulosa qilib shuni ta'kidlash mumkinki, turizm sohasi mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi, ish o'rinlarini yaratish, infratuzilmani rivojlantirish va aholining turmush darajasini oshirishga sezilarli hissa qo'shadi. Tahlil shuni ko'rsatdiki, turizmni muvaffaqiyatli rivojlantirish sanoatning o'ziga xos xususiyatlarini va uning faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olishi kerak bo'lgan puxta o'ylangan soliq siyosatisiz mumkin emas.

Sayyohlik faoliyatiga soliq solish moslashuvchan va investitsiyalar va tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Soliq rejimlarini optimallashtirish alohida sayyohlik kompaniyalari va umuman mintaqaning raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi. Soliq tizimi turizmning barqaror rivojlanishini qo'llab-quvvatlashi, uzoq muddatli o'sish va innovatsiyalar uchun sharoit yaratishi muhimdir.

Global raqobat sharoitida turizm sohasidagi soliq muhitini yaxshilashga qaratilgan xalqaro tajriba va amaliyotlarni hisobga olish kerak. Maqolada keltirilgan tavsiyalar turizm sohasi va umuman iqtisodiyotning gullab-yashnashiga yordam beradigan samarali soliq strategiyalarini yanada tadqiq qilish va ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Adabiyotlar/Литература/Reference:

Abdullaev Z.S. (2020) *Turizm faoliyatini rivojlantirishning milliy iqtisodiyotdagi o'rni va ahamiyati* // "Iqtisod va moliya" ilmiy-amaliy jurnal, №4(136). B.47-54.

Abdullaev Z.S. (2021) *Turizm faoliyatini soliqqa tortishning iqtisodiy-huquqiy asoslari* // "Iqtisod va moliya" ilmiy-amaliy jurnal, №2(138). B.39-47.

Abdullayev Z.S. (2020) *Comparative Analysis of Development of Taxations System of Tourism* // Журнал научных и прикладных исследований. Научно-практический журнал №2 / Адрес в Internet: www.gnpi.ru E-mail: gnpi.public@gmail.com ISSN 2306-9147.

Deloitte. (2017). *Economic Impact of Travel and Tourism*. Retrieved from Deloitte website.

Kozak, M., & Rimmington, M. (2000). *Tourism Crisis Management: Preparing for the Unexpected*. *International Journal of Tourism Research*, 2(2), 135-147.

Roca J. (2014). *Evaluation of the Effectiveness and Efficiency of Tax Benefits. Institutional Capacity and Finance Sector, Discussion Paper IDB-DP-136*. IDB.

UNWTO. (2020). *UNWTO World Tourism Barometer, 2008 Edition*. Available at: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284424160>, <https://www.e-unwto.org/toc/wtobarometereng/21/2>.

World Travel & Tourism Council (WTTC). (2022). *Economic Impact Reports*. Retrieved from WTTC website.

WTTC Taxation Policy Task Force Case Studies. (2021). *Principles of Intelligent Taxation, East Lansing: The World Travel & Tourism Tax Policy Center*, <https://usajournalshub.com/conferences/index.php/iscrc/article/view/360>.

Абдуллаев З.С. (2016) Об актуальности вопроса моделирования и совершенствования процессов формирования и финансирования малого бизнеса и предпринимательства в Республике Узбекистан. // "Наука и мир" Международный научный журнал, № 5(33). Том 2. ISSN 2308-4804. Россия, г. Волгоград ул. Ангарская, 17 «Г». info@scienceph.ru www.scienceph.ru С.97-99.

Сергеев, И. В. (2021). *Налоговая политика и развитие туристического сектора: аналитический обзор*. *Экономический вестник*, 11(2), 30-39.

Шевченко, А. С. (2020). *Международные тенденции в налогообложении туристической деятельности*. *Журнал "Мировая экономика"*, 15(3), 102-110.